

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Urbášková

**Role asistenta pedagoga u žáků se speciálními vzdělávacími
potřebami ve vztahové dynamice školní třídy**

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: PAEDdr. Jan Toman

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED PART TIME STUDIES

2018-2019

BACHELOR THESIS

LENKA URBÁŠKOVÁ

**ROLES ASSISTANT PEDAGOGUE AT PUPILS WITH
SPECIAL EDUCATION NEEDS IN RELATIONSHIP
DYNAMICS OF SCHOOL CLASSES**

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PAEDdr. Jan Toman

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15.2. 2019

Lenka Urbášková

Poděkování

Děkuji panu PaedDr. Janu Tomanovi, paní Mgr. Martině Karkošové Ph.D., za radu a vstřícnost při dotazování v rámci bakalářské práce.

Anotace

Role asistenta pedagoga u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve vztahové dynamice školní třídy je zásadní téma pro bakalářskou práci a velmi aktuální problematika nevhodné chování žáků na základní škole druhého stupně. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami přinášejí do školní třídy často specifické chování. Pro takové specifické chování je typická zvýšená agresivita, vyšší míra egocentrismu a především poruchy vztahu k autoritám. Role asistenta pedagoga v této dynamické třídě bude předmětem analýzy. Cílem bakalářské práce je najít takové možnosti řešení s cílem zabránit poškozování procesu i aktérů. Asistent pedagoga má kompetence definované v legislativních normách. Pochopitelně jeho kompetence vůči nevhodnému chování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou značně omezené nežli u pedagoga. Analýza dostupné dokumentace bude vycházet z kazuistik. V rámci praktické části bude provedeno dotazníkové šetření přímo s účastníky-se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a to včetně žáků intaktních.

Klíčová slova

Asistent pedagoga, dítě se speciálně vzdělávacími potřebami, inkluze, kázeň, poruchy chování, specifické poruchy učení.

Annotation

The role of teacher assistant for pupils with special educational needs in the relationship dynamics of the school class of he crucial topic for the bachelor thesis and the very topical issue of the inappropriate behavior of the pupils at primary school. Pupils with educational special needs often bring specific behaviour to the classroom for such specific behaviour increased aggression is typical a higher degree of egocentrism and above all, the disorder on the relationship to authorities.

The role of teacher assistant in the dynamic class will be the subject of the analysis. The aim of the bachelor thesis is to find such solutions that would prevent damaging the process and the participants. The teacher assistant has the competenses defined in the legislative standards. Of course, the assistant competenses cope with the inappropriate behaviour of the pupils with special educational needs is considerably limited compared to the educator. The analysis of available documentation will be based on case studies . The practical part, the questionnaire survey, will be carried out directly with participants part. Pupils with the special educations needs, including innacurates ones.

Keywords

A teacher assistant, a child with educational special needs, inclusion, discipline, behaviour disorders, specific learning disorders.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2 ZÁKLADNÍ PROBLEMATIKA.....	11
2.1 Integrace a inkluze	11
2.2 Faktory ovlivňující úspěšnost školské integrace	11
2.3 Individuální vzdělávací plán	12
2.4 Financování.....	12
2.5 Speciální vzdělávací potřeby	13
3 FORMULACE PROBLÉMU	14
3.1 Problematika inkluze	14
3.2 Asistent pedagoga	14
3.2.1 Náplň práce asistenta pedagoga	17
3.2.2 Klima školy a třídy.....	18
3.2.3 Vrstevníci	18
3.2.4 Rodina	19
4 DÍTĚ S PORUCHAMI CHOVÁNÍ A SE SPECIÁLNĚ VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	20
4.1 Dítě s poruchami chování	20
4.1.1 Poruchy chování z hlediska věku žáka.....	21
4.1.2 Zdravé a rizikové chování v adolescenci	22
4.1.3 Dětská neposlušnost a nekázeň	24
4.1.4 Příčiny (faktory) nekázně.....	25
4.1.5 Školní řád jako základní norma kázně	26
4.1.6 Výchova jako společenský jev	27

4.1.7	Výchova a vzdělání jako základní pojem ve školství	27
4.1.8	Problematika Společnosti kázeň a teorie anomie.....	28
4.1.9	Kázeňské metody	28
4.1.10	Kázeň a postmodernismus	29
4.2	Žák se speciálními vzdělávacími potřebami.....	29
4.2.1	Specifické vývojové poruchy školních dovedností.....	29
4.2.2	Etiologie specifických poruch učení	31
4.2.3	Dítě se specifickou poruchou učení	32
5	LEGISLATIVA.....	33
6	DYNAMIKA TŘÍDY, VZTAHY VE TŘÍDĚ	37
6.1	Vztahy ve třídě, Definice klimatu třídy	37
6.1.1	Klima školy a třídy.....	37
6.2	Třídní kolektiv	38
6.2.1	Mladší školní věk.....	38
6.2.2	Střední školní věk.....	38
6.2.3	Starší školní věk.....	39
7	ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEKÁZNĚ	40
7.1	Obecný postup zaměřený na řešení školní nekázně.....	40
8	PRAKTICKÁ ČÁST, PŘEDMĚT VÝZKUMU	43
8.1	Co je předmětem problematiky.....	43
8.2	Postavení asistenta pedagoga ve třídě.....	43
8.3	Popis třídy.....	44
8.4	Úkoly asistenta pedagoga v konkrétní třídě.....	45
9	FORMULACE VÝZKUMU DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	47
9.1	Dotazníkové šetření	47
9.2	Vlastní šetření	47
9.2.1	Dotazník k bakalářské práci	47
9.2.2	Parametry třídy.....	48
ZÁVĚR	52	
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55	

SEZNAM ZKRATEK	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	
BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE	61

ÚVOD

Žijeme v postmoderní společnosti, kde se vše materializuje. Je dokázáno, že práce asistenta pedagoga na druhém stupni základní školy je velmi náročná. Avšak poslední dobou je fenoménu inkluze věnována stále větší pozornost. Bohužel v postmoderní době se u těchto dětí projevují stále častěji znaky fyzického i psychického násilí. Tolerance k projevům násilí se zdá poměrně vysoká. Co bylo například ve filmu před dvaceti lety považováno za brutální násilí, dnes příslušná etická komise ošetří nálepkou „Do dvanácti let nevhodné. Bylo zjištěno, že žáci se sklony k agresivnímu chování považují násilí za vhodný prostředek k dosažení svých cílů. Tuto informaci nám sdělila paní lektorka na Kurzu pro asistenti pedagoga.

V bakalářské práci se především zaměříme na problematiku kázně, což je také tzv. velkým fenoménem pro dnešní společnost. Cílem moji bakalářské práce je zjištění příčin stále se zhoršujícímu chování žáků na základních školách. Dále cílem moji práce je zjištění, jakým způsobem komunikovat a jednat se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami neboť žák se specifickými vzdělávacími potřebami přináší do vyučování také odlišnosti v chování, které mohou porušovat pravidla nastavená ve školní třídě. Čili cílem je především hledat možnosti řešení takové situace s cílem zabránit poškozování procesu i aktérů.

Je pochopitelné, že období vývoje jedince je doprovázeno rychlými a náhlými změnami, jak fyzickými, tak psychickými. Chápu, že jedinci v pubescentním období prochází nelehkými změnami, ale myslím si, že toto nemá takový vliv na jejich nevhodné chování.

Ve třídě, kde působím jako asistent pedagoga je i žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Míra problematiky kázně u tohoto žáka je velmi vysoká.

Teoretická část se skládá celkem ze 4 kapitol. 1. kapitola se zaměřuje na základní celkovou problematiku práce ve školství a vše co s tímto pojmem souvisí. Ve 2. kapitole bude popsána práce asistenta pedagoga a formulované problémy s tímto spojené. Ve 3. bude praktická část bakalářské práce. Praktická část bude cílena na

dotazníkové šetření, které zkoumá hromadné získávání údajů od cílové skupiny (respondentů). V poslední 4. kapitole budou použity případové studie neboli kazuistiky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ PROBLEMATIKA

1.1 INTEGRACE A INKLUZE

Pojmy integrace a inkluze se v poslední době používají velmi často. V českém prostředí se bohužel někdy příliš nerozlišují. Mnozí si ani neuvědomují, že je mezi nimi významný rozdíl.

V dostupné literatuře můžeme najít nejrůznější definice pojmu integrace. Integraci chápeme jako vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami s ostatními žáky školy a v rámci svých možností jsou zapojeni do všech aktivit mimo vyučování.

Jak již bylo řečeno, v českém prostředí se pojmy integrace a inkluze často zaměňují. Ve Skandinávii a americkém prostředí tomu tak ale není. Anglický pojem „to be included“ v doslovném překladu znamená „být úplnou součástí“.

Úspěšná integrace, ale i inkluze může proběhnout jen za určitých podmínek. Za nejdůležitější považujeme kvalitní spolupráci mezi školou a rodinou. Dále připravenost pedagogických pracovníků, a to nejen po odborné, ale i lidské stránce.¹

1.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPĚŠNOST ŠKOLSKÉ INTEGRACE

Z mála prací, které se integraci zdravotně postižených a školské integraci věnovaly, většina z nich zahrnuje i pokus o vymezení podmínek jejího zabezpečení. Názory se liší podle země původu a odborného zaměření.

Mezi základní faktory patří:

- Rodiče a rodina
- Škola
- Učitelé

---

¹ KENDÍKOVÁ, J. *Vademecum asistenta pedagoga*. 1.vyd.Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016. ISBN 80-85931-65-6. s. 44

- Poradenství a diagnostika
- Osobní asistent
- Asistent pedagoga

Složitou otázkou zůstává sociální status dítěte ve skupině vrstevníků. Jedním z důvodů odmítnutí integrace, byly obavy z odmítnutí dítěte zdravými spolužáky. Argumentem se stala obvyklá zkušenost většiny dospělých s agresivitou a posměšky dětí projevovanými vůči spolužákům, kteří se výrazně odlišovali od běžného průměru. Odlišností mohly být zrzavé vlasy, odstávající uši, vada řeči, stejně jako brýle, pih... Konstatování pedagogů a rodičů v těchto případech je, že „děti dokáží být velmi kruté“.

1.3 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Individuální vzdělávací plán (IVP) patří mezi nejdůležitější nástroje při integraci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné školy. Představuje jeden ze zásadních klíčů k úspěchu ve vzdělávání každého konkrétního jedince. Individuální vzdělávací plán by měl přesně vymezovat pravidla pro vzdělávání každého individuálně integrovaného žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento dokument také slouží jako návod pro práci s žákem.

Vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu povoluje ředitel školy na základě písemné žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého žáka.

Asistent pedagoga je klíčovým článkem v realizaci IVP, a to zejména proto, že je s žákem v každodenním úzkém kontaktu.

1.4 FINANCOVÁNÍ

Financování vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se v současné době řídí těmito právními předpisy: a to školským zákonem, vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, směrnicí MŠMT ČR, která stanovuje, zásady, podle nichž krajské úřady provádějí rozpis prostředků ze státního rozpočtu. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností pak provádějí návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků státního rozpočtu. Financování na potřeby žáků se zdravotním postižením probíhá základní částkou, jež závisí na tom, jaký typ školy dítě navštěvuje (MŠ, ZŠ, SŠ..) a příplatku, který se odvíjí od druhu zdravotního postižení a způsob integrace.

Dále MŠMT vypisuje i další rozvojové programy, z nichž mohou školy financovat kompenzační pomůcky potřebné pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také zaplatit mzdové náklady školních poradenských pracovníků-školní speciální pedagog, psycholog.²

1.5 SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY

Pojem speciální vzdělávací potřeby se donedávna chápal jako souhrnné označení pro zdravotní postižení zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění.

Novelizace podle paragrafu 16 školského zákona je podle této úpravy dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření.

Mezi podpůrná opatření patří:

- Poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení
- Úprava organizace hodnocení vzdělávání včetně zabezpečení výuky
- předmětů speciálně pedagogické péče včetně případné prodloužení délky středního a vyššího odborného vzdělávání až o dva roky
- Úprava podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončení vzdělávání
- Vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu
- Využití asistenta pedagoga

Podpůrná opatření se nově člení do pěti stupňů podle pedagogické a finanční náročnosti. Podpůrná opatření různých druhů nebo stupňů lze kombinovat. Klíčovým východiskem představuje, že podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení jako speciálně - pedagogická centra nebo pedagogicko-psychologická poradna. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně školou nebo školským zařízením lze poskytnout pouze

---

² KENDÍKOVÁ, J. *Vademecum asistenta pedagoga*. 1.vyd.Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016. s. 36. ISBN 80-85931-65-6.

s předchozím písemným informovaným souhlasem zletilého žáka studenta nebo, ve velmi častých případech, zákonného zástupce dítěte. Podpůrná opatření uvedeného typu přestane škola nebo školské zařízení po projednání se žákem a zákonným zástupcem poskytovat, pokud z doporučení školského poradenského zařízení vyplývá, že podpůrné opatření již není nezbytné.

2 FORMULACE PROBLÉMU

2.1 PROBLEMATIKA INKLUZE

Uvedená problematika je odbornou i laickou veřejností často diskutována. Asistenti pedagoga již několik let působí na nemalém počtu českých škol.

Inkluzivní vzdělávání nebo inkluze je proces, jehož snahou je nastavení takového systému vzdělávání, který umožňuje všem dětem bez rozdílu plnit povinnou školní docházku. Cílem inkluze je podporovat rovné šance dětí na vzdělávání. Zavedení inkluzivního vzdělávání v České republice předpokládá radikální změnu filozofie celého školství a realizaci systémových opatření a dalších změn v legislativě.

Kromě podporovatelé inkluzivního vzdělávání včetně tehdejší ministryně školství Kateřiny Valachové, která upozornila na potřebu dále intenzivně připravovat řešení skutečných a dlouhodobých problémů české vzdělávací soustavy, je důležité zmínit i kritiku inkluzivního vzdělávání v ČR. V českém prostředí se ozývají i kritici tohoto přístupu. Prezident Miloš Zeman vyjádřil obavu z šikany a přiklonil se k oddělování dětí s postižením, od žáků bez postižení.³

2.2 ASISTENT PEDAGOGA

Asistenti pedagoga již několik let působí na nemalém počtu českých škol. Tito pracovníci jsou vesměs vnímáni pozitivně, často jako nedílná součást či dokonce podmínka úspěšného procesu začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

⁴Podle nové úpravy je dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Mezi podpůrná opatření patří například poradenská pomoc školy, použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic.⁵

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, zaměstnanec školy nebo školského zařízení, jehož činnosti a statut jsou definovány v platné legislativě. Zákonč.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání. Také zákon č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Asistent pedagoga má nedílný vliv na žáky ve třídě a tedy i žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga musí mít kladný vztah k dětem, být vybaven velkou dávkou tolerance a vstřícnosti-ne každý má kompetence a povahu k této velmi náročné práci. Mělo by se jednat o empatického člověka , který je schopen vnímat problémy školy i světa očima dítěte.⁶Jelikož působím na 2.stupni základní školy, je nutno přistupovat k této věkové kategorii citlivě a ohleduplně a bedlivě sledovat signály možných problémů. Bohužel moje osobní zkušenost s touto cílovou skupinou není zdaleka tak pozitivní.

Mezi hlavní činnosti asistentů pedagoga patří:

- Pomoc pedagogickým pracovníkům při výchově a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci. Bohužel má zkušenost s jistým zákonným zástupcem je spíše negativní.
- Podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí
- Pomoc žákům při výuce a přípravě na ni
- Pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou

---

⁵ KENDÍKOVÁ, J. *Vademecum asistenta pedagoga*. 1.vyd.Praha: Pasparta Publishing, 2016. s. 9, 6. ISBN 978-80-88 163-12-1.

Funkci asistenta pedagoga zřizuje ředitel školy na základě souhlasu příslušného krajského úřadu. Ředitel školy také jako zaměstnavatel stanovuje těmto zaměstnancům náplň práce a zařazuje je do příslušné platové třídy. Asistent pedagoga musí také splňovat určité kvalifikační předpoklady jako:

- Plná způsobilost k právním úkonům
- Odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává
- Bezúhonnost
- Zdravotní způsobilost
- Prokázaná znalost českého jazyka

Osobnostní předpoklady

- Kladný vztah k dětem, zejména žákům se speciálními vzdělávacími potřebami
- Schopnost empatie
- Komunikativnost
- Spolehlivost
- Trpělivost
- Schopnost spolupráce

Především kladný vztah k dětem považujeme za nejdůležitější předpoklad. Jde hlavně o to, aby v této pozici nepracovali lidé, kteří tuto práci vykonávají, protože nemají jiné pracovní možnosti. Asistent pedagoga je zaměstnancem školy, který by měl umět spolupracovat s kolegy. Musí umět pracovat pod vedením učitele a poradenských pracovníků školy i sdílet informace s kolegy. Velmi důležité je, aby byl schopen plnit pokyny i neopakovat chyby. Asistent pedagoga není osobním asistentem, osobní asistent je pracovníkem v sociálních službách. Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žákem nebo s ostatními žáky třídy. A především podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávacího procesu.⁷ Toto je velmi důležité, aby nebylo konáno asistentem, aby asistent nedělal práci ve škole za žáka. Tady je zapotřebí se zmínit, jak pracovat s chybou.

---

⁷ Národní institut všeobecného vzdělávání, *Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků: Studium pro asistenty pedagoga*, kurz akreditován MŠMT, s. 105. č. 29165/2017-2-1229.

2.2.1 NÁPLŇ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

Náplň práce je celá řada, mezi nejdůležitější patří:

- Individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí
- Individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
- Pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti
- Pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou

Dále výchovná činnost, pomoc učiteli, přítomnost na pedagogických poradnách dozory na chodbách, šatnách, jídelně apod., prohlubování hygienických návyků žáka.⁸

S prací asistenta pedagoga souvisí řada pojmů:

Integrace – integrací žáka se rozumí vzdělávání ve třídě mateřské školy, základní školy, střední školy nebo vyšší odborné školy, která není samostatně určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, dále jeho vzdělávání ve třídě speciální školy samostatně určené pro žáky s jiným druhem nebo stupněm postižení

Inkluze- inkluze vychází z anglického pojmu „to be included“, což v doslovném překladu znamená „být úplnou součástí“. Inkluze není určena pouze menšinovým skupinám či jedincům s postižením, ale všem žákům. Jde o zapojení všech studentů či žáků-celostní obraz člověka a světa. Inkluzivní vzdělávání akcentuje sebeurčení a spoluúčast, vlastní odpovědnosti, uznání individuality a kooperace neboli spolupráce solidarity. Rizika povolání asistenta pedagoga

Práce asistenta pedagoga je v mnoha ohledech náročná a jsou s ní spojeny některé rizikové momenty. Asistenti pedagoga v souvislosti se svou prací považují za nejrizikovější následující problémy:

- Nejistota strach ze ztráty pracovního místa
- Nevhodný systém financování nízké finanční ohodnocení-(nynejší problematika)
- Nejasnosti v oblasti vymezení pracovní pozice asistenta pedagoga
- Málo konkrétní náplň práce
- Nerovnoprávnost ve vztahu asistenta pedagoga a učitele
- Absence etického a profesního kodexu

---

⁸ Národní institut všeobecného vzdělávání, *Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků: Studium pro asistenty pedagoga*, kurz akreditován MŠMT, s. 29. č. 29165/2017-2-1229.

2.2.2 KLIMA ŠKOLY A TŘÍDY

Zvláštní, specifickou skupinou vrstevníků je školní třída. Je to skupina, která na začátku vznikla formálně, postupně se vztahy v ní stávají neformálními. Dítě ve třídě tráví mnoho času, vztahy s ostatními spolužáky ovlivňují celkový pocit žáka ve škole. Třída není homogenní skupinou, existují v ní různé podskupiny, koalice, ale i samostatní členové. Učení a chování žáků je ovlivněno prostředím, v němž se vyskytují. Vrstevníci, spolužáci jsou žákovi po celé dětství a dospívání velmi blízkou skupinou, která ho ovlivňuje především během období dospívání více než cokoliv jiného, více než rodiče a učitelé, neboť právě v tomto období jsou názory a postoje vrstevníků nejdůležitější. To, zda je žák ve škole úspěšný, zda jeho chování odpovídá normám, není ovlivněno jen jeho osobností, ale i sociálním klimatem třídy. Klima tvoří všichni žáci ve třídě a učitelé, kteří je učí. Žáci ve třídě často vytvářejí různé dyády, podskupiny.

Klimatem třídy se myslí dlouhodobé rozpoložení typické pro třídu, ustálené postupy vnímání a prožívání a reagování všech zúčastněných.⁹

Je potvrzeno, že jediný problémový žák je schopen narušit celistvou komunitu třídy.

2.2.3 VRSTEVNÍCI

V dospívání je kontakt s vrstevníky jednou ze základních potřeb. V průběhu dospívání se mění orientace z rodiny na vrstevníky. Mnohé výzkumy dokazují, že vliv vrstevníků nejde vždy pozitivním směrem. Skupina vrstevníků poskytuje dospívajícímu příležitost k získání zkušeností v interakci neboli vzájemnému působení jedinců na sebe, které jsou mu rovny, ne nadřazeny jako rodiče a učitelé. Dospívající se učí plnit různé sociální role, prosazovat svůj názor. Učí se řešit spory, hledat kompromisy, bránit se, vyrovnávat se s nezdarem. Pochopitelně v období dospívání je má velmi dobrý vliv nějak zaměřené zájmové kroužky.

---

⁹ SOBOTKOVÁ, V. a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s. 103. ISBN 978-80-247-4042-3.

2.2.4 RODINA

Jasně a stručně definovat pojem „rodina“ je obtížné, neboť je na něj pohlíženo z mnoha hledisek různých vědních disciplín (sociologie, demografie, psychologie...). Rodina je podle sociologické definice skupina osob vzájemně spjatých pokrevními svazky. Rodina je nezastupitelná v socializačním procesu dítěte. Kvalita rodinného zázemí má pro dítě a jeho vývoj klíčový význam.

3 DÍTĚ S PORUCHAMI CHOVÁNÍ A SE SPECIÁLNĚ VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

3.1 DÍTĚ S PORUCHAMI CHOVÁNÍ

Obecně pod pojmem poruchy chování rozumí negativní odchylky v chování některých osob od normy, kterou je to, co jako běžné hodnotí a očekávají jiné osoby nebo skupiny. Podrobněji se budeme zabývat pouze klasifikací z pohledu speciálního pedagoga. Poruchy chování z hlediska speciálně pedagogického zahrnuje všechny odlišnosti počínaje nápadným chováním, odchylkami typickými pro jednotlivá věková období a projevující se disociálním chováním, přes asociální poruchy až k antisociálnímu chování, které může mít charakter dětské delikvence nebo kriminality mladistvých:

neposlušnost, vzdorovitost, stupňujícímu až k negativismu, lhaní, záškoláctví. Muller, 2018 ve své publikaci uvádí poruchy chování podle stupně společenské závažnosti:

- **Disociální chování**, nespolečenské, nepřiměřené, které se však dá zvládnout pedagogickými postupy. Nejčastěji se objevuje v rodinné nebo školní výchově. Jde o kázeňské přestupky proti školnímu řádu, neposlušnost, vzdorovitost, negativismus. Často jsou to projevy charakteristické pro určitá období vývojová období-puberta.
- **Asociální chování** je v rozporu se společenskou morálkou. Nositel porušuje společenské normy morálky dané společností, ale ještě nepřekračuje právní předpisy. Svým jednáním škodí sám sobě. Mezi základní formy asociálního chování patří útky, toulky, záškoláctví, demonstrativní sebepoškozování, alkoholismus, tabakismus. Mladí lidé začínají kouřit z různých důvodů. Často, protože kouří jejich přátelé a oni nechtějí před nimi vypadat trapně. Další si berou za vzor kouřící populární osoby, jako jsou herci, hudebníci. V řadě případů bývá cigareta „vstupenkou“ do party vrstevníků, v níž kouření zastává symbol utajovaného rituálu. Důležitá je také kontrola dodržování zákazu prodeje tabákových výrobků a stejně tak má smysl omezování počtu automatů na výdej cigaret.(Pešek, Nečesaná, 2009, str.21).

- **Antisociální chování** zahrnuje veškeré protispolečenské jednání bez ohledu na věk, původ a intenzitu činu. Svými důsledky poškozuje společnost i jedince, ohrožuje nejvyšší hodnoty včetně lidského života. Velmi často navazuje na chování asociální. Nositel antisociálního jednání porušuje zákony dané společností a jeho náprava (reedukace) je možná pouze prostřednictvím ústavní péče, ať již jsou to zařízení školská nebo věznice. Mezi formy antisociálního jednání patří veškerá trestná činnost (krádeže, loupeže, vandalství, sexuální delikty, zabití, vraždy, vysoká míra agresivity, terorismus, organizovaný zločin a trestná činnost související s toxikománií).¹⁰

3.1.1 PORUCHY CHOVÁNÍ Z HLEDISKA VĚKU ŽÁKA

Poruchy chování můžeme rozdělit v souvislosti s věkem na poruchy pro určitý věk typické a na poruchy, které se vyskytují ve všech nebo více věkových obdobích. Takové poruchy mají v různých věkových obdobích svá specifika. Nejmladší věkovou skupinou, která je z hlediska kriminality sledována, je kategorie ve věku od 6 do 15 let. Období počátku školní docházky je pro dítě velmi náročné a přináší s sebou mnoho změn. Dítě se musí podřídít určitým pravidlům a režimu, autoritě učitele, začlenit se do nového a stálého kolektivu většího počtu dětí. K těmto požadavkům se dítě, pokud nezvládá, může postavit buď záporně nebo je může zlehčovat a stavět se k nim lhostejně.

Dále je nutné, abychom zmínili problematiku 2. stupně základní škol, kdy závadová činnost věkové skupiny (10-15 let) bývá označována jako prekriminalita, dětská delikvence, dětská kriminalita. Typickým znakem dětské delikvence je skupinovitost, malá připravenost. Negativní aktivity této skupiny směřují převážně proti majetku v osobním i společném vlastnictví. Poruchy chování u mladistvých bývají označovány jako juvenilní delikvence neboli kriminalita mladistvých. Týká se věkové kategorie 15-18 letých.

---

¹⁰ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1.vyd. Brno: Paido, 1988. s.194. ISBN 80-85931-65-6.

Puberta souvisí se změnami v chování a bylo zjištěno, že mnoho učitelů bere velký zřetel na toto období a to v rámci nevhodného až nežádoucího chování žáků druhého stupně základní školy.

Puberta je koordinovaná série hormonálních a fyzických změn, které tvoří základ přechodu od dětství do dospívání. Toto období vývoje jedince je doprovázeno rychlými morfologickým i změnami, jako je fyzický růst a hormonální změny, stejně jako mnoha změnami psychickými a sociálními. Puberta je období vývoje, během něž adolescent dosáhne schopnosti reprodukce.¹¹ Bylo prokázáno, že se schopnost reprodukce a myšlenkové zrání souběžně neslučuje!

V tomto „rizikovém „ období je velmi důležité formování identity. Způsoby dosažení vlastní identity a dospělé zodpovědnosti jsou velmi individuální. Nedostatečný prostor a malá příležitost, ale také sociální rizika může vést k nežádoucím, rizikovým, až nebezpečným cestám formování vlastní identity (parta s delikventním zaměřením, sekta, sexuální promiskuita, experimentování s drogami apod.) Výrazem hledání identity jsou i tzv. subkultury mládeže, jejichž hlavním vymežujícím znakem jsou nápadné vnější projevy nebo identifikace s určitým, například hudebním stylem (barva a střih vlasů, oblečení...¹²

3.1.2 ZDRAVÉ A RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V ADOLESCENCI

1. kroky, jako je např. nebezpečné řízení auta apod.

Napodobování, soutěživost. Ve skupině adolescentů napodobují jednotlivci rizikové chování, které vidí u ostatních jedinců (delikventní chování, užívání

---

¹¹ SOBOTKOVÁ, V. a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s.28. ISBN 978-80-247-4042-3.

¹² (Tamtéž, s.31)

psychoaktivních látek, užívání alkoholu, nebezpečné Chování a jednání adolescentů, ať zdravé („bezpečné“) nebo rizikové slouží k tomu, aby naplnili své osobně a sociálně smysluplné cíle, jako je dosažení identity. Pro období dospívání je také typická rychlost a jednoznačnost interpretací. Adolescenti jednají nenáhodně, impulzivně, aby dosáhli pro ně osobně důležitých cílů.

Existují jednotlivé způsoby adaptace (způsoby chování) adolescenci:

1. Formování identity (nápodoba dospělých, identifikace a diferenciaci, experimentování, překračování limitů,
2. Vztahy s vrstevníky (komunikace, sdílení zážitků a emocí, napodobování a soutěživost, zkoumání reakcí a limitů)
3. Vztahy s dospělými (zkoumání reakcí a limitů, diferenciaci a opozice).

2. Nápodoba dospělých. Snaha začlenit se do světa dospělých přináší mnohdy s sebou předčasně vyspělé jednání, které je v dospělosti považováno za normální, jako je kouření cigaret, konzumace alkoholu nebo sexuální chování. Prostřednictvím uvedeného rizikového chování adolescenti mohou zažívat pocit dospělosti, ačkoliv jiné základní atributy dospělosti jim nejsou zatím dosažitelné.

3. Překračování limitů. Nutnost separace, fyzické i duševní, od nukleární rodiny, která je k dosažení identity nutná, je demonstrována také v potřebě jít proti pravidlům a zákonům dospělých jakožto způsobu deklarování nezávislosti, schopnosti činit vlastní rozhodnutí a životního, který vyhovuje potřebám adolescentů. V případě rizikového chování se jedná např. o užívání drog.

4. Identifikace a diferenciaci. Dosažení integrované a nezávislé identity vyžaduje identifikaci se sebou a odlišení se opak od dospělých obecně, především pak od rodičů. Pro mnoho typů rizikového chování, především porušování norem, je takové chování typické. Během tohoto procesu adolescenti vyhledávají oporu u vrstevníků, kteří sami zažívají stejný vývojový proces. Dosahují proto identifikace a diferenciaci skupinově-rizikově např. skupinové kouření. S tímto obdobím souvisí experimentování. Velmi často je experimentování spojeno s velmi nebezpečnými a fyzicky náročnými sexuální

chování, skupinové agresivní chování, užívání marihuany, alkoholu. Také zařazujeme do této kategorie poruchy příjmu potravy (bulimie, anorexie) apod.

- 5. Zkoumání reakcí a limitů.** V procesu utvrzování vlastní identifikace a diferenciaci od ostatních, hlavně dospělých, a utvrzování sebe jakožto individua se objevuje určité jednání, které testuje reakce dospělých, především rodičů a učitelů. Adolescenti se často chovají rizikově jenom proto, aby zjistili, jaká bude reakce dospělých. Testují limity nastavené dospělými, co se stane, pokud jsou překročena daná pravidla. Rizikovým projevem takového chování jsou např. Již zmíněné poruchy příjmu potravy, deviantní chování, nekonvenční až nevhodné chování.¹³ Bylo zjištěno, že adolescenti velmi často provokují svým nevhodným chováním jak pedagogy, tak asistenta pedagoga.

3.1.3 DĚTSKÁ NEPOSLEŠNOST A NEKÁZEŇ

Kázeň je slovo, kterému v zásadě všichni rozumíme. Zeptáme-li se několika lidí, co si pod ním představují, dostane se nám zhruba těchto odpovědí: poslušnost, disciplína: chování: řádné chování: poslouchání příkazu: plnění povinností, podmínka úspěšné činnosti škol, její úkoly a funkce ve vztahu ke kázni

Podle J.Uhra (1942) má škola plnit z hlediska kázně dvojí úkol: Především má působit negativně, tj.bránit zlým vlivům, které se výchově a tedy i kázni stavějí v cestu, vykořeňovat zlé návyky, potlačovat moc prostředí, jehož je dítě produktem, na druhé pak straně má působit pozitivně. „Tím, že zbavujeme dítě vlastnosti nežádoucích, zároveň už mu ukazujeme správnou cestu a upevňujeme vlastnosti, které slouží cíli výchovnému.“(Uher, 1924,s. 177-178).

Dětská neposlušnost a nekázeň jde vlastně o nenaplnění pokynů vychovávajících čili rodičů, pedagogů, asistentů pedagoga. Dále se vyznačuje nerespektováním výzev. Projevy nevhodného chování působí problém jednak dítěti samotnému (pocity nejistoty,

---

¹³ (Tamtéž, s. 36)

úzkosti, ale především jeho okolí jako nevhodné reakce, které mají převážně obranný charakter. Dítě se brání pasivně únikem nebo aktivně agresí.¹⁴

Co se týče definice kázně, existuje celá řada definic kázně. Analýza fenoménu kázně a studie jejích definic ukazuje, že pro vymezení kázně jsou nezbytné pojmy „norma“ a „dodržování“, respektive „podřizování se. Obecně lze kázeň definovat jako vědomé dodržování zadaných norem.

Školní kázeň v intenci obecné definice kázně definujeme jako vědomé dodržování školního řádu a pokynů stanovených učiteli a dalšími zaměstnanci školy.¹⁵

3.1.4 PŘÍČINY (FAKTORY) NEKÁZNĚ

Diagnostikování příčin školní nekázně má zásadní význam z hlediska preventivních opatření a řešení nekázně. Podle toho, s jakou příčinou, respektive s jakými příčinami spojujeme dané chování dítěte, volíme také kázeňské metody a prostředky. K tomu, aby učitelé úspěšně vedli žáky ke slušnosti a prosociálnímu chování, aby dokázali předcházet nekázní žáků, musí nutně žák znát. Chování člověka a jeho kázeň není ovlivňováno jedním faktorem, které spadají pod jednu z kategorií, tj. pod jeden z níže uvedených faktorů. Na chování člověka se podílí vícero faktorů, které se navíc mezi sebou různě kombinují.

Faktory rozdělené do následujících skupin:

- **Faktory biologické** (faktory genetické), vrozená agresivita, hladina testosteronu a serotoninu, temperament, poruchy chování dědičné povahy: porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou
- **Faktory sociální** (rodina, škola, vrstevníci, **skupinová dynamika třídy**, kriminalita ve společnosti)

---

¹⁴ MULLER, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. s. 207. ISBN 80-244-0231-9.

¹⁵ BENDL, S. *Školní kázeň v teorii a praxi*. 1. Vyd. Praha: Triton, 2011. s. 35. ISBN 978-80-7387-432-2.

- **Faktory biologicko-sociální** (obecná inteligence, sociální inteligence, citová a sociální zralost, zdravotní stav)
- **Faktory zdravotnicko-hygienické** (pitný režim, výživa, pohyb, odpočinek, potřeba spánku)
- **Faktory fyzikální** (počasí, atmosférická tlak, estetika prostředí)
- **Faktory situační** (okamžitá atmosféra ve třídě, momentální nálada, hluk na ulici, momentální školní neúspěch)
- **Faktory kombinované** (vzniklé kombinací některých skupin faktorů)
- **Faktory neznámé.**¹⁶

3.1.5 ŠKOLNÍ ŘÁD JAKO ZÁKLADNÍ NORMA KÁZNĚ

Aby mohla určitá instituce fungovat, musí být její chod upraven určitými normami. Školní řády jsou organickou součástí školy po stovky let. Bendl 2011 uvádí ve své publikaci Školní kázeň Kolínův řád, který obsahoval značně přísná pravidla pro chování žáků. Přísně trestal žáky, kteří porušovali zvyklosti a chod školy svévolí, pokud se dopouštěli hrubé nedbalosti, podvodů, násilí vůči mladším a slabším spolužákům, neomaleností a neuctivého chování vůči starším a zasloužilejším. Nalezneme zde však i předpisy pro osobní hygienu žáků a rovněž práva a povinnosti učitelů, od nichž Kolín vyžadoval, aby byli svým žákům vzorem v práci i v chování. Prostřednictvím přísných pravidel pro chování a jednání žáků chtěl autor docílit, aby se žáci ukázali strážce osobní, tak mravní a byli za předpokladu dobře zvládnuté učební látky schopni se připravit pro další studium na univerzitě.

---

¹⁶ BENDL, S. *Školní kázeň v teorii a praxi*. 1. Vyd. Praha: Triton, 2011. s. 74. ISBN 978-80-7387-432-2.

Jan Amos Komenský v „ Zákonech školy dobře spořádané“ uvádí čtyři druhy přestupků, za které měl následovat tělesný trest. O tom, jak si počínat při udělení tělesného trestu, Komenský píše: „Konečně výkon trestu necht' se vždy děje přísně a vážně, nikdy lehkovážně, ale také ne vztekle, protože musí vyvolávat bázeň a úctu, nikoli smích nebo nenávisť.¹⁷

3.1.6 VÝCHOVA JAKO SPOLEČENSKÝ JEV

Je důležité, aby bylo zmíněno, že problematika nevhodného chování dětí na základních školách a to především na základních školách 2.stupně velmi souvisí se současnou společností

Výchova jako společenský proces se měnila a mění v souvislosti s vývojem společnosti, tj. s vývojem ekonomickým, politickým, vědeckým, technickým, atd. Je nejen prostředkem reprodukce společnosti, ale může také přispívat ke zkvalitňování jednotlivých oblastí společenského života.

I když vliv výchovy na společnost je nesnadné přesněji specifikovat, existují údaje o tom, že se tento vliv projevuje. Nejnověji o tom svědčí snahy nejvyspělejších států o vytvoření učící se společnosti jako prostředku formování osobnosti a vztahů mezi jedinci, skupinami a národy. Výdaje na tuto činnost jsou považovány za dobře užitou investici.

3.1.7 VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ JAKO ZÁKLADNÍ POJEM VE ŠKOLSTVÍ

Učitelé, asistenti pedagoga a jiní pedagogičtí pracovníci a rodiče uskutečňují činnost, v níž se záměrně formuje osobnost žáka.

Výchova bývá definována velmi rozdílným způsobem:

Podle Pedagogického slovníku je výchova „specifický druh lidské činnosti zaměřené cílevědomě na utváření tělesných a duševních vlastností lidí.“

Dále obsah pojmu vzdělání není rovněž ustálen. V širokém významu hovoříme o procesu záměrného formování člověka, rozvoje jeho schopností atd.

Školy, které žáky všestranně vychovávají, se nazývají školy všeobecně vzdělávací. Obsah veškeré výchovné práce při vyučování se označuje jako obsah vzdělání.

---

¹⁷ BENDL, S. *Školní kázeň metody a strategie*. 1.vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2001. s. 126. ISBN 80-85 866-80-3.

Dále kupříkladu existuje varianta, že vzdělání je „Veškerá činnost konaná se záměrem změnit osobnost žáka v souladu se sledovanými cíli, jež se uskutečňuje ve výchovných institucích.“

Avšak u měnící se terminologie si můžeme povšimnout, že je stále používán termín „záměrná“ čili intencionální výchova. Z čehož plyne, že jedince (žáka) formujeme za účelem záměru

3.1.8 PROBLEMATIKA SPOLEČNOSTI KÁZEŇ A TEORIE ANOMIE

Anomie ve smyslu rozpadu řádu může být podmíněna revolucemi nebo různými transformacemi, při kterých staré normy přestávají platit, dochází k obecnému uvolnění sociální kontroly. Pojem anomie znamená doslova „stav bez norem“. Listopad 1989 byl zlomovým okamžikem ve společenském procesu. Starý komunistický řád se rozkládal a postupně byl nahrazován řádem novým. V tomto období dochází k určitému rozkladu stávajících norem. Nastává uvolnění sociální kontroly.

Lidé si často vysvětlují demokracii jako svobodu bez odpovědnosti. (Toto sdělení vyplývá i z problémové třídy, ve které jako asistent pedagoga působím). Demokracii si vysvětlují jako absolutní volnost a beztrestnost, jako možnost dělat si co chci.

3.1.9 KÁZEŇSKÉ METODY

Kázeňských metod a prostředků existuje celá řada. Z praxe víme, že zatímco u jednoho žáka daný prostředek či skupina prostředků zabere, v případě jiného žáka selže. Proto je nutné kázeňské metody používat s ohledem na individualitu žáka, jeho věk a situaci, ve které se nachází, a se zřetelem k okolnostem, za kterých došlo k nekázni. Důležité je také věnování pozornosti i na první pohled bezproblémovým žákům. Více jak důležité je také učinit každého žáka užitečným. K slabým místům mnoha našich škol patří, že se v nich málo žáků cítí být užitečnými. Dát žákům pocit užitečnosti znamená, že jim učiníme pobyt ve škole radostnější a smysluplnější.¹⁸

---

¹⁸ BENDL, S. *Školní kázeň v teorii a praxi*. 1. Vyd. Praha: Triton, 2011. s. 170. ISBN 978-80-7387-432-2.

3.1.10 KÁZEŇ A POSTMODERNISMUS

Za pojmem postmodernismus se skrývá různorodá směsice názorů a myšlenek. Nejčastěji se pojmem postmodernismus označuje atmosféra současné doby. Postmodernisté se snaží reagovat na změny, které přináší život v dnešní vyspělé industriální (postindustriální) společnosti s rozvinutou technikou. Z hlediska kázně je důležitý vztah postmoderny ke vzdělávacímu obsah-kritika vzdělání, vyzdvihování požadavků svobodné činnosti a spontaneity. Pokud jde o „diagnózu“ dnešní doby a společnosti prováděnou postmodernisty, můžeme konstatovat, že vzniká svět bez bariér, hranic a cílů.¹⁹

3.2 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

3.2.1 SPECIFICKÉ VÝVOJOVÉ PORUCHY ŠKOLNÍCH DOVEDNOSTÍ

Jak je již uvedeno v 1. kapitole bakalářské práce, speciálními vzdělávacími potřebami rozumíme souhrnné označení tzv. podpůrných opatření. Avšak v této kapitole bude věnována větší pozornost specifických vývojových poruch školních dovedností tzv. specifické vývojové poruchy učení.

V současnosti jsou specifické vývojové poruchy školních dovedností nazývány „nemocí století“–jejich výskyt rapidně vzrůstá. Nejčastěji se můžeme setkat se specifickými poruchami čtení psaní a počítání. V rámci MŠMT je uvedena tato charakteristika specifických vývojových poruch učení.

- **Dyslexie** –porucha projevující se neschopností se naučit číst a to běžně používanými výukovými metodami. Čili dyslexii chápeme jako specifickou poruchu čtení. Obtíže takto postižených dětí se promítají do rychlosti čtení, správnosti čtení a porozumění čtenému textu. Tyto děti mají většinou problém s porozuměním jednotlivých hlásek jako: (b-d, t-j, b-p,...)vnímají jako stejná.
- **Dysgrafie** – se projevuje výraznými obtížemi v osvojování psaní. Postihuje zejména schopnost napodobit tvar písmen a řazení písmen. Dítě si nepamatuje tvary písmen,

---

¹⁹ BENDL, S. *Školní kázeň metody a strategie*. 1.vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2001. s. 28. ISBN 80-85 866-80-3.

písmo je neuspořádané, těžkopádné, až nečitelné. Přílišné soustředění na grafickou stránku písemného projevu často způsobuje neschopnost soustředit se na pravopisné chyby a jevy spojené s pravopisem.

- **Dysortografie** – je porucha projevující se nápadnými či nesmyslnými pravopisnými chybami, specifická porucha pravopisu, což pramení z neschopnosti aplikovat i dobře osvojená gramatická pravidla v důsledku poruchy příslušných funkcí. Velmi často chybí cit pro jazyk. Je nutno sdělit, že v praxi je to nejčastěji vyskytovaná vývojová porucha u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato porucha velmi často souvisí s dyslexií a dysgrafií. V počátcích školní docházky 1. – 3.ročníku se vyskytuje velké množství tzv. dysortografických chyb: vynechávky, záměny písmen, zkomoleniny, vynechané samohlásky. Postupně a při kvalitní péči dělá dítě těchto chyb méně, ale na správné napsání potřebuje více času, než ostatní žáci. V časově limitovaných úkolech (diktáty, písemné testy, desetiminutovky, prověrky...) se dysortografické chyby znovu objevují. Proto je velmi důležité poskytnout těmto žákům možnost více času na zpracování nebo možnost ústního zkoušení.
- **Dyskalkulie** – je porucha schopnosti operovat s číselnými symboly.

Z praxe je důležité pro bakalářskou práci poznamenat, že z pohledu asistenta pedagoga u žáků se specifickými poruchami učení je nejvíce vyskytována dysortografie. Tito žáci potřebují opravdu větší časový prostor a můžeme potvrdit, že při soustředění napsání správného písma, chybují po gramatické stránce. Můžeme poukázat na zvláštní poznatek z praxe-žák, který špatně vidí na tabuli byl posazen do první lavice, ale nemohl se soustředit na učivo, protože nesnesl, aby někdo jiný seděl v lavici za ním. Žák byl přesazen do zadní lavice, kde s ním bylo pracováno s asistentem pedagoga.

Obecně lze uvést, že tyto poruchy lze objektivně diagnostikovat až v průběhu školní docházky v závislosti na učebním výkonu žáka. Některé projevy či důsledky dosud nediodagnostikovaných či kompenzovaných specifických vývojových poruch učení

mohou být navíc zaznamenány až ve vyšších ročnících základní školy. Nelze tedy tyto vývojové poruchy učení diagnostikovat již v předškolním věku.²⁰

3.2.2 ETIOLOGIE SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

Etiologii můžeme charakterizovat jako nauku o příčinách specifických poruch učení.

Obecně můžeme říci, že k zvládnutí čtení, psaní, počítání (základních školních dovedností) je potřebný rozvoj funkcí, které se na těchto dovednostech podílejí. Jedna z nejčastějších příčin specifických poruch učení můžeme zmínit:

- Lehká mozková dysfunkce (encefalopatie) asi v 50% případů
- Dědičnost asi ve 20 % případů

Musíme se však zabývat otázkou, může-li a do jaké míry negativně ovlivnit školní výkony dětí ve čtení, psaní a počítání jako například :

- Nepříznivý vliv prostředí, zejména podmínky rodinného prostředí
- Podmínky školního prostředí

Mezi dispoziční neboli konstituční příčiny v první řadě začleňujeme genetické vlivy. Současná věda se z tohoto hlediska přiklání spíše k názoru, že dědění nejsou přímo předpoklady pro vznik specifických poruch učení. Zjišťuje se, že výskyt specifických poruch učení může být genetickými dispozicemi spolupodmiňován. Pokorná (1997) upozorňuje na zjištění některých výzkumů o rodinné dispozici k určitým obtížím ve vývoji řeči a také k pozdějším obtížím ve čtení.

Za významný etiologický faktor specifických poruch učení je považována lehká mozková dysfunkce a její postavení mezi příčinami specifických poruch učení se ve shodě s výsledky výzkumů názory vyvíjejí a mění. Podle názoru některých odborníků pojem lehká mozková dysfunkce odpovídá pojmu „lehká mozková encefalopatie, kdy se předpokládá skutečné poškození mozku, a to v období prenatálním, perinatálním a postnatálním.

---

²⁰ MULLER, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. Vyd. Praha: Triton, 2011. s. 55. ISBN 978-80-7387-432.

Mezi tato rizika můžeme zmínit například:

- Nedostatek okysličování mozku při protahovaném porodu (hypoxie)
- Vdechnutí plodové vody
- V prenatálním období způsobeno těžkým alkoholismem matky, závislost na lécích, kouření²¹

3.2.3 DÍTĚ SE SPECIFICKOU PORUCHOU UČENÍ

Specifické poruchy učení jsou v současnosti skoro hit české školy a logopedie. Dyslektici, dysgrafici, dysortografiky. A proč logopedie? Jedná se o grafickou podobu řeči, řeč čtenou a psanou.

Ke specifickým poruchám učení řadíme, jak již bylo zmíněno, dyslexii, dysortografii a dyskalkulii. Stále probíráme poruchy vývojové, které se projeví až na určitém stupni vývoje dítěte. Naše české školy jsou zaplaveny těmito dětmi s vývojovými poruchami učení. Odhaduje se asi 2% populace. Je však potřeba si uvědomit, diagnóza těchto vývojových poruch učení je v našich krajích přijímána velmi vstřícně, a to rodiči a školou. V podstatě školy na žáky se specifickými potřebami získávají určité finanční dotace což je vždy vítané. Málokdo se zamýšlí nad dopadem takové školské politiky, kdy demoralizujeme a demotivujeme děti mávající učiteli před očima odborným vyšetřením a vyžadující po něm zohledňování.

---

²¹ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1.vyd. Brno: Paido, 1988. s. 104. ISBN 80-85931-65-6.

4 LEGISLATIVA

V bakalářské práci považuji za důležité zmínit základní zákony, které se vztahují k tématu.

Zákon č. 561\2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Část první

OBEČNÁ USTANOVENÍ

Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávající státní správu.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

ČÁST PRVNÍ

UVODNÍ STANOVENÍ

- (1) Tato vyhláška upravuje pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami,

ČÁST DRUHÁ

VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

HLAVA 1.

OBEČNÁ USTANOVENÍ

§ 2

Podpůrná opatření

- (1) Podpůrná opatření prvního stupně představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání a jsou poskytována žákovi, u kterého se projevuje potřeba u)prav

ve vzdělávání nebo školských službách a zapojení v kolektivu. Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost.

- (2) Pokud by k naplnění vzdělávacích potřeb žáka nepostačovalo poskytování podpůrných opatření prvního stupně, doporučí škola nebo školské zařízení žákovi využití poradenské pomoci školského poradenského zařízení za účelem posouzení jeho speciálních vzdělávacích potřeb.
- (3) Podpůrná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce.

Vyhláška č.197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, která se mění ve vyhlášku :

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vymezuje podle § 2b Psychologická a speciálně pedagogická diagnostika

- 1) Školská poradenská zařízení volí postupy, nástroje a metody odpovídající účelu vyšetření, vycházející z aktuálního stavu poznatků příslušné vědní disciplíny a v souladu s těmito poznatky s nimi pracuje.
- 2) Postupy, nástroje a metody psychologické nebo speciálně pedagogické musí být standardizované
- 3) **Poradna**
  - a) Zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní zprávu a doporučení,
  - b) Zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků škol a na základě výsledků psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky vypracovává doporučení s návrhy podpůrných opatření pro žáka,
  - c) Provádí psychologická vyšetření

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školním zařízením

§ 1

- 1) Dotace ze státního rozpočtu se poskytuje právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku, které jsou zřizovány státem, krajem, obcí.
- 2) Dotace se poskytuje k financování výdajů souvisejících s výchovou a vzděláváním ve školách a se službami a vzděláváním, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách nebo s ním přímo souvisí, nebo zajišťováním ústavní a ochranné výchovy nebo preventivně ochranné péče ve školských zařízeních a běžným provozem školy a školského zařízení, dále školám a školským zařízením, které poskytují vzdělávání pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo s autismem.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovná péče ve školských zařízeních

ČÁST PRVNÍ

**VÝKON ÚSTAVNÍ VÝCHOVY NEBO OCHRANNÉ VÝCHOVY VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH A PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ PÉČE VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH
HLAVA 1.**

ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1

Účel a působnost školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči

- (1) Ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a ve školských zařízeních pro preventivně výchovnou péči, kterými jsou střediska výchovné péče, musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast

dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku.

HLAVA 2.

ZAŘÍZENÍ

§ 2

1) Zařízeními jsou:

- a) Diagnostický ústav
- b) Dětský domov
- c) Dětský domov se školou
- d) Výchovný ústav²²

Jednotlivá zařízení bych dále nepopisovala, neboť nejsou předmětem bakalářské práce.

---

²² AION CS, s.r.o. *Zákony pro lidi*. (online). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002/109>.

5 DYNAMIKA TŘÍDY, VZTAHY VE TŘÍDĚ

5.1 VZTAHY VE TŘÍDĚ, DEFINICE KLIMATU TŘÍDY

Existuje mnoho definic klimatu třídy. V našem případě jsme se zaměřili na hodnotící definice, a to v dimenzi negativně-pozitivní klima třídy.

Mnoho výzkumů se věnuje negativnímu klimatu třídy (školy). Jsou zaměřeny především na negativní chování žáků ve škole (v případě naší tematiky hovoříme o kmenové třídě) nekázeň, šikanu, konzumace alkoholu, drog, zvýšená agresivita vůči učitelům, pedagogickým pracovníkům

Slovo třída může mít několik různých významů. Ve školním prostředí je většinou chápeme dvojím způsobem-jako místnost, kde se vyučuje, tedy učebnu a jako skupinu žáků stejného věku, kteří se vyučují pospolu. Při práci asistenta pedagoga a v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je třída jako učebna velmi důležitým místem.²³

5.1.1 KLIMA ŠKOLY A TŘÍDY

Zvláštní, specifickou skupinou vrstevníků je školní třída. Je to skupina, která na začátku vznikla formálně, postupně se vztahy v ní stávají neformálními. Dítě ve třídě tráví mnoho času, vztahy s ostatními spolužáky ovlivňují celkový pocit žáka ve škole. Třída není homogenní skupinou, existují v ní různé podskupiny, koalice, ale i samostatní členové. Učení a chování žáků je ovlivněno prostředím, v němž se vyskytují. Vrstevníci, spolužáci jsou žákovi po celé dětství a dospívání velmi blízkou skupinou, která ho ovlivňuje především během období dospívání více než cokoli jiného, více než rodiče a učitelé, neboť právě v tomto období jsou názory a postoje vrstevníků nejdůležitější. To, zda je žák ve škole úspěšný, zda jeho chování odpovídá normám, není ovlivněno jen jeho osobností, ale i sociálním klimatem třídy. Klima tvoří všichni žáci ve třídě a učitelé, kteří je učí. Žáci ve třídě často vytvářejí různé dyády, podskupiny.

---

²³ KENDÍKOVÁ, J. *Vademecum asistenta pedagoga*. 1.vyd.Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016. s. 103. ISBN 80-85931-65-6.

Klimatem třídy se myslí dlouhodobé rozpoložení typické pro třídu, ustálené postupy vnímání a prožívání a reagování všech zúčastněných.²⁴

Je potvrzeno, že jediný problémový žák je schopen narušit celistvou komunitu třídy.

Žádná třída, kterou na své profesní dráze učitel potká, není identická. Sociální školní klima třídy, se dotýká sociálních jevů, psychologického prostředí ve skupině. Na klima je nazíráno jako něco ustáleného, dlouhodobého, typického pro určitou třídu po několik měsíců a let. Klima ve třídě ovlivňují žáci a učitelé společně. Nepřímé, ale významné determinanty tvoří celkové sociální klima školy a sociální klima pedagogického sboru. Nesmíme rovněž opomenout rodiče žáků.

5.2 TŘÍDNÍ KOLEKTIV

5.2.1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Třídní kolektiv se mění v čase. Na počátku školní docházky není třída diferencovaná, neexistuje hierarchie členů. Děti se teprve vzájemně seznamují. Hovoříme o mladším školním věku. Postupně se vyvíjejí jejich interakce a vztahy. V 1.třídě základní školy je pro školáky nejdůležitější a nevlivnější osobou učitel jako nositel platného a pravdivého názoru. Na úplném počátku školní docházky jsou děti k pedagogovi vázány emocionálně. Rizikem se stává frekventované negativní hodnocení dítěte a jeho nálepkování (labeling). Radou zůstává, buďme citliví pro vztahy s dětmi. Učme žáky rozlišovat žádoucí a nežádoucí chování. Pracujeme s vyjadřováním pocitů. Již v tomto období lze děti učit, že každý jsme jiný, a přesto máme něco společného.

5.2.2 STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

Střední školní věk s sebou nese vznik určitého rozvrstvení skupiny, nastává postupná diferenciací rolí. V této souvislosti dochází k labelingu mezi žáky. Sociální hodnocení se opírá o skupinové normy, které se v tomto období vytvářejí. Víme, že hodnocení mezi vrstevníky nemusí být postavené na reálném základě. Na tomto základě

---

²⁴ SOBOTKOVÁ, V. a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s. 103. ISBN 978-80-247-4042-3.

se rozvíjejí kladné i nežádoucí chování. V tomto věku je důležité, abychom posilovali vciťování.

5.2.3 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Ve starším školním věku, v období dospívání, nabývá vrstevnická skupina zvláštního významu. Dospívání souvisí, jak víme, s potřebou společenského kontaktu a nutností vztahů. Skupina má v tomto věku zásadní vliv, a to zejména v oblasti vývoje a sebevědomí. Výrazné je ztotožňování se skupinovými normami, což je v některých případech rizikové, zejména pokud jsou (řízeny) vlivnými jedinci s projevy nežádoucího chování.

Často je třeba přizpůsobení výchovného přístupu, dospívající se vyhraňují proti autoritativnímu jednání a nechtějí ani, aby se s nimi jednalo jako s dětmi. Jsou citliví na každou nespravedlnost. V dospívání reagují velmi bouřlivě na kritiku. Učitel by se měl vyvarovat kategorických soudů.²⁵

---

²⁵ MEDIACENTRIK. Jak na vztahy ve školní třídě. (online). Dostupné z: <http://www.raabe.cz/aktuality/jak-na-vztahy-ve-tride-ocima-tridniho-ucitele.aspx1>.

6 ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEKÁZNĚ

6.1 OBECNÝ POSTUP ZAMĚŘENÝ NA ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEKÁZNĚ

V závislosti na situačním kontextu a díky specifčnosti jednotlivých případů nekázně záleží vždy na konkrétním učiteli, zda některý krok předradí jinému následujícímu kroku, popřípadě některý krok vynechá. Z tohoto pohledu je třeba vnímat níže uvedený návrh pouze jako vodítko, které může pomoci zejména mladým, začínajícím učitelům.

- 1) Odhalit nekázeň, projevy neukázněného chování
  - a) Vlastními silami například na základě vlastního pozorování, pomocí dotazníkového šetření, cílenými rozhovory
  - b) Na základě upozornění někoho z řad žáků (schránka důvěry), zaměstnanců školy, rodičů.
- 2) Po odhalení nekázně zajistit, aby se situace pokud možno neopakovala (posílení dozoru).
- 3) Ověřit si pravdivost podezření, že se ve škole vyskytují konkrétní projevy nekázně – šikana, drogy, záškoláctví, hrubá nekázeň).
- 4) Zjistit intenzitu, frekvenci a dobu trvání jednotlivých kázeňských přestupků (kázeňské sešity, čárkovací metoda).
- 5) Posoudit, zda se neukázněné chování vymyká z normy pro danou věkovou skupinu.
- 6) Zmapovat, kteří žáci se dopouštějí kázeňských přestupků
- 7) Zjistit – ptát se žáka, s čím je neukázněný žák sám nespokojen a s čím naopak spokojen včetně domácího prostředí.
- 8) **Sledovat vliv neukázněných žáků na spolužáky. Zjišťovat, jak neukázněné chování narušuje chování ostatních žáků, jak rozvrací kolektiv třídy.**

- 9) Iniciovat a vést konzultace, které se týkají příčin neukázněného chování.
- 10) Zjistit příčiny konkrétního nevhodného chování formou pozorování, rozhovor s žákem, jeho spolužáky, učiteli, rodiči.
- 11) Neptat se neukázněného žáka na příčiny jeho neukázněného chování přímo, nýbrž nepřímo, nenápadně, nenásilně.
- 12) V závazných případech se spojit s rodiči problémového žáka
- 13) Využít pomoc dalších institucí, které se specializují na problémové chování dětí a mládeže (pedagogicko-psychologická poradna, sociální kurátor, diagnostický ústav) ²⁶

---

²⁶ BENDL, S. Školní kázeň v teorii a praxi. 1. Vyd. Praha: Triton, 2011. s. 184. ISBN 978-80-7387-432-2.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 PRAKTICKÁ ČÁST, PŘEDMĚT VÝZKUMU

7.1 CO JE PŘEDMĚTEM PROBLEMATIKY

V praktické části je potřeba se zabývat, kde tkví problém nevhodného až nežádoucího chování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků intaktních. V praktické části budu hledat a zkoumat příčiny, proč se zrovna tato třída chová velmi nevhodně a ostatní třídy jsou vcelku bezproblémové. Budu hledat řešení jak nejlépeji přistupovat k těmto problémovým žákům. Jestli zvolit spíše autoritativní direktivní přístup nebo být raději citlivější. Budu hledat rozdíl nežádoucího chování u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků intaktních.

V rámci sociometrie zvolím formu dotazníkového šetření. Podle mého názoru je tato forma nejefektivnější vzhledem k velkému počtu žáků. Vše hodnotím z mého subjektivního pohledu, z pohledu asistenta pedagoga.

7.2 POSTAVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA VE TŘÍDĚ

Postavení asistenta pedagoga v této problémové třídě je spíše negativní. Po příchodu již druhého asistenta pedagoga respektive po představení pedagogem se třída absolutně nesnažila vypadat lépe. Právě naopak, i přes nabídnutou „pomocnou ruku“ prováděla asistentovi pedagoga naschvály ve formě vulgárních nápisech na lavici, kde byl asistent posazen k žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Napínáčky lepidlo či polití vodou na asistentovu židli, imitaci asistentových dotazů a připomínek, výsměch asistentovi, vulgární urážky.

Je velmi těžké pracovat s těmito žáky, pokud nechtějí.

Žák ke kterému jsem byla přidělena se choval obdobným způsobem, pokud jsem zvyšovala hlas, křičela, hrozila, že vše povím a pozvu si matku-jeho chování velmi prudce eskalovalo a zhoršovalo se.

V rámci praktického zjištění jsem dospěla k názoru, že jediná možnost komunikace s těmito žáky je paradoxně vlídný přístup, konkrétně řečeno: o přestávkách 4 problémoví žáci hráli karty, familiárně jsem se jich zeptala, jestli mohou hrát s nimi. Pochopitelně je toto zaskočilo a nahlíželi na asistenta pedagoga z jiného úhlu a jejich pohled na moji osobnost se náhle změnil. Pokud jsem je později napomenula i někdy

uposlechli. nerad se vracel k tak problémovým žákům ani první asistent si nenašel cestu k takovým problémovým žákům. I přes veškerou jeho snahu.

V této (ještě 7. Ročníku) jsem byla přidělena k žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami, kde bylo tomuto žákovi pedagogicko-psychologickou poradnou diagnostikována vývojová porucha učení a to především ve formě dysortografie a dyskalkulie. Dále je medikován pro ADHD . Chlapec má i obtíže s navazováním sociálních kontaktů.

Kazuistiku chlapce uvádím v příloze.

Je důležité konstatovat, že ve specifické (problémové) třídě na druhém stupni základní školy, valná většina žáků odmítá psát do sešitu zápisy, odmítá se hlásit, absolutně se nesnaží, nezajímají o žádný Předmět. Žák je chválen učitelem za každý krok a za přednosti každého žáka. (jeden z hlavních aktérů problémového chování je výborným sportovcem-při každém zápase reprezentuje školu, jako trest za velmi nevhodné chování-místo zápasu zůstává ve třídě a učí se). Tato metoda se jeví prozatím jako efektivní, ale bohužel platí na konkrétního žáka. Tak, jak bylo popsáno ve výše uvedených metod.

Podle mého názoru je velmi degradující, kam se musí dospělá osoba, učitel, asistent pedagoga snížit, aby konkrétní zmíněnou osobu (brali vážně) a alespoň trochu pracovali. Bohužel toto je výsledek a chyba společnosti jako takové, která nastavila určitá pravidla a pracovníci školy, rodiče, ale i dospělí se jimi musíme řídit a respektovat je. Avšak tito žáci by měli více také respektovat nás dospělé.

Pokusme se zamyslet, pokud by bylo možné používání tělesných trestů (pochopitelně mírnějších trestů), myslím, že by se všichni problémoví žáci začali chovat odlišně.

7.3 POPIS TŘÍDY

Tato třída, jak jsem již zmínila se vyznačuje podle mého názoru až nepřiměřenou nekázní. Absolutně nerespektují dospělou osobu jako takovou, ať se jedná o třídního učitele, ostatní učitele, asistent pedagoga včetně jiných zaměstnanců školy. Tato třída byla problémová již od samého vzniku tohoto kolektivu. Velká míra žáků dojíždí z místní malé obce, podle mého názoru jsou takoví, neboť jejich rodinné poměry nejsou

dobré. Žáci jsou z rozvedených rodin, většina žije pouze s matkou, kde již od útlého mládí chybí autorita a role otce. Problém tkví také v tom, že nemají žádné koníčky, zájmy, neboť pocházejí ze sociokulturně slabé rodiny a prostředí, v němž žijí jim nenabízí nic jiného než nudu. Ohledně trávení volna po škole, občas chlapci hrají na místním hřišti fotbal, což je pak omrzí a ve finále „seženou“ lahev vína, kterou vypijí a ještě přijdou na odpolední vyučování.

Ve třídě je celkem 8 velmi problémových žáků, přičemž konkrétní žákyně se vyznačuje velkou nekázní. Na žádost byla v diagnostickém ústavu a posléze ve Výchovném ústavu v Pšově. Ostatní vrstevníci kopírovali její nežádoucí chování. Především tato jedna konkrétní žákyně dokázala ovlivnit a zmanipulovat učitele. Její chování je stále zhoršující a tím narůstá nevhodné chování jejich spolužáků. Mezi základní problémy této třídy patří :

- Nerespektování dospělé osoby
- Nechuť pracovat, psát zápisy do sešitu, plnit úkoly zadané učitelem
- O hodinu na každém předmětu pískají, nohy mají na vedlejší židli,
- O hodinu se baví, nedávají pozor, pokud se píše písemná práce či test, lžou že jim nebylo nic učitelem sděleno, poslouchají hudbu, malují si, baví se jako kdyby žádná výuka absolutně neprobíhala, jsou vulgární
- Odmítají pomoc asistenta pedagoga
- O přestávkách křičí, nedbají pokynů školního řádů, chlapci vyvolávají neshody a fyzické násilí na mladších žácích.
- Problémová žákyně jezdí po zábradlí a kouří na záchodech
- Velmi drzé chování

7.4 ÚKOLY ASISTENTA PEDAGOGA V KONKRÉTNÍ TŘÍDĚ

V bakalářské práci byly již zmíněny hlavní úkoly asistenta pedagoga. Následně se zaměřím pouze na konkrétní činnosti, které asistent pedagoga vykonává v konkrétní třídě:

- Pomocť žákům se speciálními vzdělávacími poruchami učení (často dysortografie, dyslálie, dyskalkulie, ADHD)
- Při ADHD regulují, korigují nežádoucí chování v hodinách

- Podpora při výuce, podněcuji jeho aktivitu, avšak nikdy nic nedělá asistent pedagoga za žáka
- Při sebemenší snaze následuje ústní pochvala
- Žákovi znovu vysvětlují již probranou látku učitelem
- Pokud žák pochopí a chce, pracuje sám
- Pomoc přípravy pro učitele na výuku (tabulky, příklady, cvičení...)

8 FORMULACE VÝZKUMU DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

8.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazníkové šetření patří mezi kvantitativní výzkum. Dotazník je tištěný formulář, na který písemně odpovídají respondenti tedy dotazovaní. Na základě získaných dat ověřujeme platnost nebo neplatnost již předem stanovených hypotéz čili předpokladů. Cílem dotazníkového šetření je platnost nebo neplatnost níže stanovených předpokladů a zjištění. Cíl mé práce je hledat možnost řešení takové situace s cílem zabránit procesu i aktérů.

Stanovení hypotéz (tvrzení, předpokladů)

1. Domnívám se, že většina respondentů (dotazovaných) odmítá pomoc asistentů pedagoga.
2. Myslím si, že žáci 2.stupně základní školy neuznávají autoritu dospělé osoby potažmo asistenta pedagoga, učitele.

8.2 VLASTNÍ ŠETŘENÍ

8.2.1 DOTAZNÍK K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Tento dotazník je sestavený za účelem sesbírání materiálů k bakalářské práci na téma „Role asistenta pedagoga u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve vztahové dynamice školní třídy“.

Dotazník, prosím, vyplňujte zakroužkováním a to pouze jednu z možných odpovědí.

8.2.2 PARAMETRY TŘÍDY

Respondenti: žáci 8.třídy základní školy

Věk respondentů: 13-14 let

Počet respondentů: 18

Porozumění otázek: velmi dobré

Poskytnutý čas respondentům na zpracování: 2 vyučovací hodiny

Spolupráce asistenta pedagoga při neporozumění otázek: častá

Při vyhodnocení nejčastěji zodpovězených otázek: označeno kurzívou

1) Jak bys zhodnotil Tvůj celkový subjektivní prospěch ve škole?

- Výborný
- Velmi dobrý
- *Dostatečný*
- Nedostatečný

2) Jaký předmět považuješ za nejprínosnější do Tvého budoucího pracovního života?

- Matematika
- Český jazyk
- Anglický jazyk
- Zeměpis
- *Žádný*

3) Jak je pro Tebe vzdělání důležité?

- Velmi
- Částečně

- Téměř ne
- *Vůbec*
-

4) *Co myslíš, že Ti přinese lepší vzdělání?*

- Lepší práci, prestiž
- Vyšší společenský standard
- Finanční jistotu
- Možnost seberealizace
- *Nic*

5) *Jak vnímáš pozici asistenta pedagoga ve třídě?*

- Jako pomoc
- Případného poradce
- Výhodu obracet se v případě nejrůznějších problémů
- *Jako nevýhodu*

6) *Jak jsi vnímal/a předchozího asistenta pedagoga ve vaší kmenové třídě?*

- Velmi dobře
- Dobře
- *Spíše negativně*
- Negativně

7) *Jak vnímáš pozici aktuálního asistenta pedagoga?*

- velmi dobře
- dobře

- *spíše negativně*
- negativně

8) *Je podle Tvého názoru výhodný zvýšený dozor na chodbách?*

- Ano
- *Spíše ano*
- Ne
- *Rozhodně ne*

9) *Z předcházející otázky zdůvodni, proč považuješ či nepovažuješ zvýšeného dozoru o přestávkách? „protože nemůžeme dělat, co chceme a furt na nás učitelky nebo asistent bonzujou“, proč třeba musím platit zničenou učebnici,?, co mi je po tom?, já jí neplatil, tak co jako....“*

10) *Máš pocit, že asistent pedagoga narušuje vaše přirozené prostředí ve vaší třídě?*

- Ano
- *Spíše ano*
- Ne
- *Spíše ne*

11) *Jaký je Tvůj postoj k asistentovi pedagoga?*

- Záporný
- *Spíše záporný*
- Kladný
- *Spíše kladný*

12) *Z předcházející otázky zdůvodni, proč je Tvůj postoj kladný či záporný?*

„už jsme to tady napsali, néé!!!“

13) *Co bys změnil na roli asistenta pedagoga?*

- *Chtěl bych k sobě také asistenta pedagoga, ať za mě dělá*
- *Aby se věnoval i žákům, kteří nepotřebují pomoc asistenta pedagoga*
- *Je mi to jedno*
- *Nic*

14) *Co je pro Tebe nejdůležitější hodnotou?*

- *Rodina*
- *Kamarádi*
- *Láska*
- *Svoboda*

ZÁVĚR

Z pohledu asistenta pedagoga a tudíž z praktického hlediska je fakt, že je stále více dětí, které s rodiči žádají vyšetření pedagogicko-psychologické poradny, a to i v tom případě, že žádnou vývojovou poruchou nedisponují. Důvod je jednoznačný, mnoho rodičů dnešní doby se snaží čím více usnadňovat žákům povinnosti základní školy. Jako asistent pedagoga musím potvrdit nátlak rodičů poraden a následně učitelů. Je velmi mnoho žáků, kteří jsou jen „líní“ a spoléhají na to i v rámci podpory rodičů, je jim „projde“ vyšetření z poraden. Pochopitelně tomu tak není, ale z praxe můžeme potvrdit že je velké procento rodičů a žáků „zneužívající“ této problematiky. Je důležité, aby bylo zmíněno, že nastávají problémy také při hodnocení a klasifikaci učitelů, kteří tolerují nedostatečné výkony v konkrétním předmětu, otázkou zůstává: Jak hodnotit, do jaké míry tolerovat žáka i v ostatních předmětech v rámci výuky? Je také důležité zmínit problematiku, že velká míra intaktních žáků je schopna projít vyšetřením z pedagogicko-psychologické poradny, aniž by byli diagnostikováni výše uvedenou poruchou učení. Toto jednání, které je velmi časté v praxi vede k demotivaci školní docházky, že žáci se nesnaží vypadat lépe. I přesto je důležité umět i s těmito konfliktními žáky pracovat. Důvodem mého umístění na pozici asistenta pedagoga byli dva žáci se specifickými poruchami učení, kterým z hlediska vyučování pomáhám, aby alespoň základní látku daného předmětu zvládli na minimum. Se dvěma žáky pracuji na základě Individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP), který je vypracován z pedagogicko-psychologické poradny a je zásadní pro práci asistenta pedagoga s takto konfliktním žákem. Jedná se o problematiku dysortografie, dyskalkulie, ADHD. Oba žáci mají diagnostikované specifické poruchy učení a tím jako asistent pedagoga pracuji: neustále opakuji zadání pedagogem, které je pro žáka velmi nesrozumitelné, „navedu“ žáka ke správnému postupu a řešení) úloh, počítáme pomocí tabulek, kalkulaček, (tabulka násobku), tabulky se vzorečky, pomáhám žákovi se orientovat v učebnicích. Veškerá moje pomoc a činnost se ale neslučuje s jejich nežádoucím chováním. Žáci pouze využívají moji pomoci, aby dostali lepší známku. Jinak se chovají venku na hřišti a jinak ve škole. Pokud mají chování velmi odlišné a to z důvodu, že škola je nanič a nějakou blbou učitelku nebo asistentku rozhodně

poslouchat nebudou, škola je akorát ztrátou času a k životu jí nepotřebují. Tato specifická třída je spolu od začátku zahájení školní docházky. Problémové chování všech těchto žáků se začalo projevovat po příchodu velmi problémové žačky v průběhu 5.ročníku. Žačka byla přijata z Výchovného ústavu v Pšově. Svým vulgárním a zcela nepřijatelným chováním narušila celistvost třídy. Je velmi vůdčí osobnost, která dokáže manipulovat i s třídním učitelem. Její intelekt je velmi nadprůměrný od intelektu ostatních žáků. Domnívám se, že příchodem narušila celkovou dynamiku třídy. Bohužel již od počátku tato třída je natolik specifická, že od samého „zárodku“ vzniku této třídy zde „vynikali“ žáci s podprůměrným intelektem, které škola od samého začátku nebavila. Jediný předmět, který akceptují je tělesná výchova. Vyhodnocením otázky č.3 bylo potvrzeno, že pro žáky konkrétní třídy není podle jejich subjektivního hodnocení vzdělání vůbec důležité.

V podstatě, dotazníkové šetření splnilo mé očekávání a moje stanovené hypotézy neboli předpoklady byly ověřeny. Reálný prospěch žáků 8.třídy 2.stupně základní školy je totožný s jejich subjektivním vnímáním na asistenta pedagoga, učitele a jiných pracovníků školy.

Při rozhovorech se žáky intaktními i žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jak vnímají pozici asistenta pedagoga ve třídě a co by teoreticky změnili mi většina dotazovaných odpověděla „je mi to jedno, já si stejně budu dělat, co chci“. Dále vyhodnocení otázky č.8, jestli je pro tyto žáky výhodný zvýšený dozor na chodbách valná většina označila jednoznačně odpověď „určitě ne“. Vyhodnocení otázky č.9, která souvisí s předešlou otázkou č.8 v podstatě na ni navazuje) je patrné, že žáci vnímají podle svého subjektivního hodnocení zvýšený dohled o přestávkách dospělou osobou velmi negativně. Pokud má dozor asistent pedagoga nebo jiný pedagogický pracovní. Bohužel vykazují známky velmi nežádoucího chování a nesnaží se „vypadat lépe“. Jejich chování (nekázeň v hodinách, vulgarismy v hodinách, ničení školních pomůcek, pískání, zpívání, nezáměr o učební látku, houpání na židli, vykřikování,...) je pro tuto třídu typické a žádoucí. Odůvodňují své nežádoucí chování (ve všech předmětech) jejich probíhající pubescentním obdobím. Dále bych podotkla, že tato konkrétní třída je jediná, která vykazuje takové nevhodné chování. Dále jediným možným řešením je reagovat nikoli direktivně na impulsy třídy, ale spíše vnímat „jejich svět“ pozitivně a jediný možný přístup je benevolentní až přátelský, který zaujímá jejich třídní učitel.

Třídního učitele jako autoritu neakceptují. Ale jediný možný přístup, jako s touto třídou alespoň minimálně pracovat je přístup benevolentní. Ovšem paradoxně se domnívám, že v této konkrétní škole je nedostatek učitelů-mužů, kteří by měli přirozenou autoritu a žáci by tyto učitele jako autoritu uznávali. Domnívám se, že i v dnešní „uvolněné“ době je zásadní, aby byla jasně vymezena role učitel a žák. Vzhledem k benevolentnímu přístupu v této škole, že učitel má být partnerem pro žáka je ve výsledku kontraproduktivní.

Dále bych uvedla skutečnost vyhodnocení otázky č.4, přičemž je zřejmé že žáci nemají téměř žádné ambice. Někteří žáci pocházejí z dysfunkčních rodin, dovolím si připomenout, že já osobně pocházím dysfunkční rodiny (alkoholismus u otce, matka psychicky nemocná, která zemřela, když jsem byla ve věku těchto žáků. Právě z tohoto důvodu jsem se snažila být lepší (na škole premiant a nikdy by mě nenapadlo se vyjadřovat vulgárně-i přesto, že doma se mluvilo vulgárním způsobem. Tito žáci nemají úctu pokoru k žádné dospělé osobě. Bohužel je alarmující kam společnost v dnešní hektické materiální době spěje... .

Závěrem bych podotkla, že jako asistent pedagoga se budu zaměřovat na jiné ročníky základní školy, kde se děti chtějí realizovat. Nejvíce mě oslovil 1. Stupeň základní školy, a to především 1.-3. třída. Domnívám se, že dostatek pedagogů s přísnějším direktivním přístupem a jasně vymezenými rolemi žák, učitel by rizika rámci nežádoucího chování byla velmi malá, dovolím si říci, že minimální.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENDL, S. *Školní kázeň, metody a strategie*. 1.vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2001. ISBN 80-85866-80-3

BENDL, S. *Školní kázeň v teorii a praxi*. 1.vyd. Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-432-2

KENDÍKOVÁ, J. *Vademecum asistenta pedagoga*. 1.vyd. Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016. ISBN 978-80-88163-12

MULLER, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0231-9

NÁRODNÍ INSTITUT VŠEOBECNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ, *Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků: Studium pro asistenty pedagoga*. Kurz akreditován MŠMT, č. 29165/2017-2-1229. Skripta

PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1.vyd. Brno: Paido, 1988. ISBN 80-85931-65-6

SOBOTKOVÁ NIELSEN, V. a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

SEZNAM ZKRATEK

IVP-Individuálně vzdělávací plán

PPP-Pedagogicko psychologická poradna

RVP-Rámcově vzdělávací program

AP-asistent pedagoga

SVP-Speciální vzdělávací potřeby

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Individuální vzdělávací plán.....	I,II,III
Příloha B – cílený rozhovor se žákem.....	IV

Individuální vzdělávací plán	
Jméno a příjmení žáka	
Datum narození	
Bydliště	
Škola	
Ročník ....osmý	
Školské poradenské zařízení, které vydalo doporučení pro IVP ....PPP Ústeckého kraje a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Teplice, příspěvková organizace, pracoviště Kadaň	
Kontaktní pracovník ....Mgr. Věra Dolníková	
Školská poradenská zdravotnická a jiná zařízení, která se podílejí na péči o žáka .....Pedopsychiatr pro ADHD	
Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	12.11.2018
Zdůvodnění:	Rozumové schopnosti žáka se pohybují v pásmu slabšího až mírného podprůměru.
Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	Žák je medikován pro ADHD. Poruchy pozornosti způsobené výukovými obtížemi a nevyrovnaností ve výkonech. Je roztržitý, unáhlený. Oslabené sebevědomí. Slabá domácí příprava a velké mezery v učivu z nižších ročníků.
PLPP byl vytvořen pro oblast matematiky. Má vyšší časovou dotaci na vypracování úkolů, využívá pomůcky (kalkulátor, osy, matematické přehledy), častější dopomoc učitele, rozfázování práce. Tolerantnější hodnocení nejen v matematice, ale i v jiných předmětech. Při vyučování je málo aktivní, nesoustředěný, písmo neupravené, kostrbaté, až nečitelné. Dělá často chyby z nepozornosti.	
Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP: Převažuje český jazyk, matematika a anglický jazyk.	
Podpůrná opatření ...Navýšení času na práci, častější opakování zadání (asistentem), rozfázování instrukcí, zklidňování žáka, vést k důkladné kontrole své práce, nevystavovat k hlasitému čtení před třídou, v matematice nepočítat na čas, omezit pamětní počítání, pomáhat s volbou efektivních a správných početních strategií, pokyny zadávat postupně a ověřovat, že podle nich pracuje, zohlednit obtíže v grafickém projevu včetně rýsování, povzbuzovat, oceňovat snahu i nepatrné pokroky	
Organizace výuky .....Pedagogická intervence zaměřené na matematiku a český jazyk.	
Způsob a zadávání plnění úkolů .....Navýšení času na práci, častější opakování	

<p>zadání, zklidňování žáka, vést k důkladné kontrole své práci, nevystavovat hlasitému čtení před třídou, v matematice nepočítat čas, zohlednit obtíže v grafickém projevu, povzbuzovat</p>
<p>Hodnocení žáka.....Neklasifikovat specifické chyby. Pravopisné chyby ověřit ústně. Chyby z nepozornosti hodnotit mírněji, možnost opravy známky.</p>
<p>Pomůcky a učební materiály.....Přehledy, osy, kalkulátory, vzorečky.</p>
<p>Podpůrná opatření.....Využití asistenta pedagoga, který je ve třídě.</p>
<p>Dohoda mezi žákem a vyučujícím.....Nebude-li ze strany žáka snaha, upustíme od IVP.</p>
<p>Název předmětu.....</p>
<p>Osoby zodpovědné za vzdělávání a odbornou péči o žáka....Třídní učitel/ka, vyučující, školní poradenský pracovník, pracovník školského poradenského zařízení, zákonný zástupce žáka, žák... .</p>

ROZHOVOR V RÁMCI ŘEŠENÍ KONFLIKTU

Následujícím rozhovorem bych ráda poukázala, jak lze řešit konflikty u problémového žáka bez křiku. S jedním problémovým žákem se mi podařilo vyřešit konflikt. Je zapotřebí zmínit, že toto se mi podařilo pouze jednou.

AP: Ahoj Františku, vypadáš, že jsi silně vyvedený z míry. Co Tě tak rozčílilo?

Ž: Nic !, neptejte se !

AP: Chápu, že Tě muselo něco opravdu hodně rozčílit, je škoda, že mi o tom, nechceš povědět, ráda bych Ti pomohla a věřím, že bychom společnými silami Tvůj problém zvládli. Vždy je lepší, když jsou na problém dva , než člověk sám.

Ž: Tak dobře, strašně se zlobím, není to fér !

AP: Ano, tak už to je , fér není hodně věcí a co pro Tebe není fér ?

Ž: Třídní učitel mi nedovolil jet na zápas!

AP: Aha, a Ty se kvůli tomu zlobíš?

Ž: Jo, zlobím. Není to fér!!!

AP: Můžu se zeptat, co se stalo?, proč Tě pan učitel nechtěl vzít na zápas?

Ž: Nevzal mě sebou, protože jsem přišel pozdě do školy.

AP:A můžu se zeptat, stalo se T něco nepříjemného, že si přišel pozdě?

Ž: Nic, zaspal jsem.

AP: To se stává i mě, že zaspím, v dnešní době je každý člověk hodně unavený, mě se to třeba taky stane a to tak, že až neslyším budík.

Ž: Budík?, paní asistentko?

AP: Ano, budík Františku, copak Ty nemáš budík ?

Ž: Ne, nemám, rozbil se mi a ještě jsem si nekoupil nový.

AP: To bys ale měl Františku kdy jedete s rodiči do města?

Ž: hmm, jo dneska. Ja si dnes hned koupím.

AP: Ano, určitě, nezapomeň.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Urbášková

Obor: Speciální pedagogika-vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Role asistenta pedagoga u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve vztahové dynamice školní třídy

Počet stran textu: 49

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Vedoucí práce: PAEDdr. Jan Toman